

MAGYAR SIKETNÉMA - OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK” HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:
Kegler Ferenc egyesületi titkár.

Kiadó és laptulajdonos:
a Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Aréna-út 64. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden írat
Borbély Sándor elnökhöz küldendő
Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre:
tagoknak 7 korona, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**
egyesületi pénztárnok nevére küldendők
Sopron, Siketnémák intézete.

Nyugdíjügyünk.

Kongresszusunk végrehajtó-bizottsága kérvényt írt gr. Zichy János m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz: „méltóztassák nyugdíjügyünk rendezését kegyes pártfogásába venni és oda-hatni, hogy

a) a *gyógypedagógiai intézeteknél alkalmazott tanerők a törvényhozás elé terjesztett, „Az állami alkalmazottak, valamint azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról” szóló törvényjavaslat hatályai alá soroztassanak;*

b) a *főiskolai végzettségű tanszemélyzet kivételes szolgálati ideje a gyógypedagógiai tanerőkre is kiterjesztessék, illetőleg a jogfolytonosság elve alapján visszaadassék az 1885 : XI. t.-c.-ben biztosított jogunk.*“

A miniszter úr távol lévén, a kérvényt dr. Balogh Jenő államtitkár úrnak adta át a végrehajtó-bizottság nov. 22-én. Ugy Balogh, mint dr. Náray-Szabó S. államtitkár urak igen megnyugtatóan, biztatón nyilatkoztak és kilátásba helyezték leghathatósabb támogatásukat. Balogh államtitkár úr elsősorban hangsúlyozta, hogy Náray-Szabó S. jóakarattal védi igazunkat, érdekeinket; azután megígérte: *úgy fogja tájékoztatni a miniszter urat, hogy öxellentíája teljes politikai súlyával hasson oda, hogy mindkét kérésünk teljesüljön és végül biztosította a végrehajtó-bizottságot, hogy ő maga is mindent elkövet a pénzügyi bizottságnak, különösen pedig annak előadójának meggyőzésére.* Szavait úgy fejezte be: Igen boldognak fogja magát érezni, ha hozzájárulhat ahhoz, hogy ez az ügy a gyógypedagógiai tanárok megelégedésére és megnyugvására intéztessék el.

Ügyünk a pénzügyminiszteriumban is megértéssel, méltánnyal találkozott. Így tehát bizva remélhetjük, hogy az az áldatlan állapot, amelybe minket az 1891 : XLIII. t.-c. juttatott, immár véget ér és a nyugdíjügyünk jogrendjében megbomlott egyensúly helyreáll.

Emlékbeszéd

a váczi Cházár-ünnepen 1912. szept. 28.-án

„Édes megilletődés, bámulás összeütköznek bennem“, — midőn e serleget kezembe veszem.

Édes megilletődés szállja meg lelkemet, amikor ily díszes társaság együttesét láthatom, hogy jelenlétével ünnepelje emlékét annak, aki egész életében a mások javát munkálta, másokat boldogított, de ő boldog nem lehetett.

Bámulással, csodálkozással szemlélem Cházár András magaslatos emlékét, mely az ő makulátlan jellemét oly krisztusi fenségben tárja elé.

Amíg elmém a százados múlt viharos idejének indító okait kutatja, képzeletem fennakad egy nyugtalan szellem vándorlásán, aki talán még most is zokogva áll meg a sajóparti temetőben porladó „hibátlan“ hitves sírjánál. Onnan tova szállva, a jóléti Par-nasszuson szelid bűnbocsánattal szemléli „embertelen embertársa“ nemtelen tettét, mellyel az ő korhadt sírját fölhányta s ami benne földi volt, — porait szélnek szórta.

A nagy emberek végzete, hogy a bennük összegyülemlett javak sokaságát kortársaik félreértésék, hivatásuk pedig, hogy a kései utódok csak részenként munkálhassák azokat.

Ily végzete, hivatása volt a magyar siketnémák első nemes-szívű pártfogójának, Cházár Andrásnak is. A mi kötelességünk pedig az, hogy az ő benne összegyülemlett és általa hirdetett javak egyikét, a siketnémákban „a lélek foghatóságait“ kifejtsük. Kötelességünk, hogy emberbaráti munkálkodásunkba bevigyük azt a rajongó szeretetet és lelkesedést, mellyel ő viselkedett minden iránt, ami magyar.

Lássuk meg, tanuljuk el a külföldtől ami jó, hasznos lehet a magyar siketnéma-oktatásügy fejlesztésére, de szolgálilag ne utánozzuk, idegen plántaként ne gondozzuk, ne dédelgessük azt. Nem is tesszük. A faji önérték büszkeségével, oktatásügyünk dicsőségére, jól eső örömmel mondhatjuk ezt. Oly fejlett már a magyar siketnéma-oktatás, oly egyénileg magyar, hogy nincs semmi okunk idegen befolyástól féltetni azt. Új, eredeti forrása van már annak, mely napról-napra mélyebb, biztosabb medret mos magának. Maradjunk továbbra is e szerencsésen feltalált mederben s hírünk eljut oda is, ahova eddig mi jártunk tanulni. Ellenfeleink elismeréssel adóznak majd munkásságunknak, teremtő erőnk előtt zászlót hajtanak, csak mi magunk ne vessünk gáncsot egymásnak.

Amit célunk eléréséhez jónak tudunk, valóítsuk meg azt egyakarattal mindennel szemben, ne engedjünk abból egy szemernyit sem, — különösen ne valamelyes anyagi jobblét kecségtető reményében.

Az idők fordulása megfordította ugyan a mi sorsunkat is és nem csoda, ha embermentő munkánk közepette néha-néha a „kenyérnek szűkiről“ panaszkodunk. Mindazáltal méltatlan lenne hozzánk,

ha úton-útfélen a gyermek Cházár András eme sorait hangoztatnók: „az élésünket ami illeti, elannyira megfogytakozott, hogy kevés idő alatt bőjtölni kényszerítettünk“, — mert „aki a jót egyedül az önhaszonkeresésnek tekintetjéből műveli, elveszti annak morali-tását“.

Voltak oly királyi javaink, melyek most nincsenek. De csak kishitű mondhatja: többé nem is lesznek. Ami ma nincs, meghozhatja a holnap, ha cselekedeteink célja nem egyedül a magunk pillanatnyi jóléte, hanem az utánunk következők sorsa is.

Nekünk is parancsoltatott „idegen nyelv beszélése“ hivatalunk vesztésének terhe alatt. Nyomorúságunkban megtanultuk, de a magunkét nem feledtük, sőt elismerésre méltóbbá tettük.

Munkánk megsokasodott, szolgaságunk ideje pedig hosszabb lett. A sok munka nem fáraszt, a mi dolgunk azt végezni; szolgaságunk ideje ellen pedig nemes önérzettel tiltakozunk, mert jogos javunk pusztítása az.

Fordúl még a mi sorsunk, fordúlnia kell! Nem lehet, hogy a szerencsétleneket szerencsésé tévő munkásságunk mi ránk hozzon szerencsétlenséget. Nem is hoz, ha hivatásunk kötelességének teljesítése közepett nem feledjük az egymás iránt való kötelességet.

Becsüljük meg mi magunk magunkat, hogy mások is megbecsüljenek! Aki közöttünk jobb, nemesebb, ne nézzük irigy szemmel. Akinek többje van, ne sajnálja ugyanazt a jót a nálánál szegényebbtől. Ha valaki közöttünk mindannyiunk javát szíven viseli és munkálja, ne előzzük tetteit, hanem inkább egy akarattal kövessük. Akinek pedig hatalmában van érdemes törekvéseinket támogatni, ne vonakodjék attól. Jutalma ami nagy becsülésünk és az utánunk következők hálás emlékezése lesz.

Félre minden gondolattal és tettel, mely hozzánk, Cházár András eszmei hivatásának megvalósítóihoz nemtelen! Kezet kézbe, egy értéssel, egy akarattal tartsunk kitűzött céljaink felé. És amíg elménk a múlt idők nagy emberbarátjának földi cselekvéseit vizsgálja, hogy abból küzdelmeinkhez erőt merítsünk: képzeletünk ne tévessze szem elől nyugtalanul bolyongó szellemét. Édes megilletődéssel pihen meg annak tekintete rajtunk, ha látja, hogy amit végzünk, emberhez való emberséges munka. Talán nyugalmat lel hazája sorsán aggódó lelke is és nem bántja a töprengés, hogy: — „míg a magyar, magyar nem lesz, addig a magyarnak álló országa nem lesz“.

Most pedig, a múltak tanulságait megőrizve, búcsúzó a jóleszi Parnasszus láthatatlan lakójától. Azzal az óhajtással emelem és írtém e helyhet, hogy aki előtt a király kisebb volt a törvénytől, a nép pedig mindkettőnél nagyobb, annak emléke éljen közöttünk és az ő igazságot szomjazó lelke vezérejen bennünket!

Gönczi Gyula.

A beszédkedvről.

Ha ez a példaszó: „Beszélni ezüst, hallgatni arany“, valóra válnék, akkor a siketnémák a föld legvagyonosabb egyénei közé tartoznának. Sőt nemcsak a tanulatlan, hanem a tanult siketnéma is fokozott hasznót meritene e közmondás révén. Ugy látszik, a külsőség, a csillogás, mely az arany nemességével, színével s fényével függ össze, szuggerálja a siketnémát arra, hogy hallgatásával a közmondásnak hódoljon.

Talán innen ered az, hogy a tanult siketnéma is oly keveset beszél. Azonban a siketnémák intézetei e tekintetben másképp vélekednek. Ők még az önérdék szempontjából sem tehetik magukévá a szóban forgó példaszó eredeti jellegében való érvényesülést. Jelszavuk: Beszélj! beszélj! beszélj! E jelszó oly szent, mint az egykori Apolló-templom homlokzatán díszelgő felirat. Épp ezért a jelzett közmondás legfeljebb csak fordított szórendben érvényesülhet a siketnéma-intézetben. Vagyis így: Beszélni arany, s hallgatni ezüst, vagy esetleg még alsóbbbrangú fém. Hogy mennyi aranyat ér a siketnéma hangbeszéde: leginkább az érthetőség, a tisztaság, a tartalom és a *beszédkedv* mutatja. Nem szándékom mindezekkel most sorra foglalkozni, pusztán az utolsó tényezőhöz fűzök néhány gyakorlati megjegyzést.

Bizonyos, hogy a beszéd megnyilatkozása a *beszédkedvvel* áll szoros kapcsolatban. Ez a természetes, rendes állapot. Tehát mentes mindennemű és rendű kényszertől.

A beszédkedv lényegében véve nem egyéb, mint az a vágy, szükségérzet, mely a lélek tartalmát, annak bizonyos részét megfelelő jelek, szavak, taglejtések segítségével felszínre hozza. A beszédkedvnek sok indítója s kerékkötője lehet. Így elsőben a veleszületett természet, típus.

Vannak hallgatók, s vannak beszédes, csevegő emberek, akiknek mindig ajkukon van a szó. Az utóbbiak rendszerint két típus körébe tartoznak: a beszédmozgásos és a nyelvhallásos típus körébe. A beszédmozgásos típus könnyen tanul beszélni s általában nagy szókészségű, bőbeszédű egyén. A nyelvhallásos típus kitünő nyelvezőkénél fogva kellemesen, dallamosan beszél. Ő a hangsúly és a művészi, szónoki beszéd embere. Mind a két típus kiváló beszédkedvvel rendelkezik. Ez a természetes, veleszületett beszédkedv.

A beszédkedv foka, mint már jeleztem, sok körülménytől, tényezőtől függ. Így többek között az időjárástól. Tapasztaljuk, hogy a borongós, ködös, nyirkos, hideg, forró stb. időben kevesebb szó hangzik el az emberek ajkán, mint kedvező időben. Ez vonatkozik a siketnémára is. Hatással van a környezet suggestiója, ott, ahol sok az érzéki kellemes; a beszédkedv is jobban érvényesül, mint a szegényes, kényelmetlen, egyhangú stb. milióban. Továbbá a foglalkozás minősége, a tapasztalat, a típus, az egyéniség jellege szintén fokozója, avagy csökkentője a beszédkedvnek. Mindezek oly tényezők, melyeknek minden egyes egyén beszédkedve alá van vetve. Többé-kevésbé a siketnémáé is. Ámde a siketnéma beszédkedvében találunk oly elemeket is, melyek az érzékűtől lényegesen külön-

bőznek. A siketnéma beszédkedve, mely a hangos szóra irányúl, messze mögötte van az érzékűének. Érthető is. Hisz a siketnéma épp azt az érzéket nélkülözi, mely a szóbanforgó beszédkedvvel függ össze. Tehát sohse állhat a jelzett fokon. Azonban ebbeli elemzésünk még nem teljes, mert ha tovább megyünk, megállapítjuk, hogy vannak siketnémák, akik szeretnek s akik nem szeretnek beszélni. Vannak, akik inkább beszélnek, mint jelelnek s ellenkezőleg. Sőt akadnak olyanok is, akiknél teljesen hiányzik a beszédkedv.

Eszerint a siketnémákat három csoportba sorozhatjuk. Olyanra: ahol a beszédkedv a) a hangos beszéddel, b) a jelbeszéddel, c) a teljes hiányossággal párosul.

Nekünk azonban ezzel korántsem szabad megelégednünk. Oda kell törekednünk, hogy a siketnéma tanuló *beszédkedve* kizárólag csak a *hangos beszédre* irányuljon. Ez a célunk. Ezek után az a kérdés: vajjon lehet-e minden egyes siketnéma beszédkedvét célunk érdekébe vonni s ennek megfelelőleg fokozni? Lehet. De ezek oly kérdések, melyek a siketnéma lelkivilága, *tipusa*, egyénisége alapos ismeretét kívánják meg. A *tipus* keretében megtaláljuk azokat a hajlamokat, képességeket, tehetségeket, vágyakat, szükségérzeteket, melyekből a beszédkedv kezdetének, fokozásának szála indúlnak, erednek.

A típus kipuhatólása s meghatározása nem nehéz. Hisz tisztában vagyunk azzal, hogy mint minden gyermek, úgy a siketnéma is szeret valamivel különös módon és szeretettel foglalkozni, ami nem egyéb, mint veleszületett hajlamának, tehetségének, típusának a megnyilatkozása. A siketnéma típusára többé-kevésbé a kiállított orvosi vélemény révén is lehet következtetni. A siketnémák között számos típust találunk. Azonban e tekintetben finom analízist kell végeznünk, hogy a művelet a beszédkedv érdeke szempontjából helyes lehessen. Vannak *általános*, s vannak *speciális* körök. Bennünket csak a speciális kör érdekelhet.

Az általános körbe tartozik pl. az érzelmes típus, melynek számos kisebb, speciális köre lehet. Így pl. a hála, a részvétel, a becsérzelem, az esztétikai, az ethikai stb. érzelmi kör, típus. A testi érzelmek körébe tartozhatik: a táplálkozás, a szomszédosság, az éhség, a tisztaság, a torna stb.

Így vagyunk a többi *általános* típusú körökkel is. Nem szabad figyelmen kívül hagyni a leányok és a fiúk típusa közti különbséget sem. Egyszóval mindenütt keresnünk kell a siketnéma tanuló *kedvenc témáját*, mely az ő alaphangulatán, hajlamán, típusán nyugszik. Ez a művelet elsőbbsen és különösen azokra a tanulóakra vonatkozik, akik csekély, halvány, ingadozó, megbízhatatlan beszédkedvvel bírnak. Akik csak akkor használják a hangos szót, ha bizonyos kényszer, iskolai fegyelem hatása alatt állanak.

A teljesség kedvéért röviden rámutatok egyik megfigyelésemre, tapasztalatomra.

N. N. növendékem sehogy sem akart a hangos beszéd jótételményeivel megbarátkozni. Amikor csak ejthette, jelelt. A hangos beszéd teljesen közönyös volt előtte. Csak akkor beszélt, amikor az iskolai kényszer hatását érezte. Ellenben kiváló kedvet, sze-

retetet, ügybuzgalmat tanústíott a *rajz* iránt. Azonban a rajzolás kedv korántsem az általános rajzra, hanem csak egyik körére: a *színes rajzra*, vagyis a *festészetre* irányult. Ennek kapcsán tudnunk kell, hogy a szoros értelemben vett rajzolóknak két típusa van. Az egyik a vonallátásos (a mértani rajz), a másik pedig a színlátásos (festészet) típus. Sokszor e kettő össze is olvad egymással. A jelzett tanulónál csak az egyik nyilvánult meg. A grafikus típus, mely rendszerint nyomon kíséri a fenti típusokat, kevésbé nyilatkozott nála, amennyiben írása nem a legszebb írásközé tartozott. A gyermek fokozott kedvvel foglalkozott a *színes tárgyakkal, képekkel, jelenségekkel*.

Ezeket a tényezőket szőttem bele a vele való beszélgetésbe. A gyermek szíves-örömet beszélt. Sőt legtöbbször ő maga kezdeményezte a beszélgetést. Eleinte természetesen csak a színes dolgokról, tárgyakról, képekről stb. folyt a szó, később, mikor a beszédkedv kellőleg megizmosodott, más dolgok, tárgyak események is bele kerültek a beszédbe.

A gyermek hovatovább nagyobb és nagyobb beszédkedvet tanúsított a hangos beszéd iránt, miáltal a jelbeszéd háttérbe szorult.

Amint látjuk, a beszédkedv impulzusa és fokozója a gyermek típusából ered. A típus érvényesüléséből fakadó örömmérzet kihatással volt a beszéd mozgató központjára. Könnyebbé tette a beszélőszervek működését, fokozta a vérkeringést, s ezzel egyetemben a képzetkapcsolást is. A specializált beszédkedvből általános beszédkedv keletkezett, mely nemcsak a színes képekre, dolgokra, hanem másra is áttérjett.

Szobolovszky István.

A magyar siketnéma-oktatásügy állapota 1911-ben.)*

— A gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának 1911. évi működéséről szóló jelentés nyomán. —

A 13. szaktanácsai jelentés bevezetésében megemlékezik elnökének, Dr. Náray-Szabó Sándor államtitkárnak 25 éves szolgálati jubileumáról és a snk. vakok stb. tanítási kötelezettségéről készült törvénytervezetről.

*

Rendes tagok: Elnök: Dr. Náray-Szabó Sándor m. kir. vallás-és közoktatásügyi miniszteriumi államtitkár;

előadó: Berkes János igazgató; jegyző: Éltes Mátyás igazgató; Borbély Sándor, Klis Lajos, Heródek Károly igazgatók és Ákos István h. igazgató.

Külső tagok: Éliás Jakab, Zádor Endre, Klinda Kálmán, Németh László, Gácsér József, Nagy Péter, Klug Péter, Völker József igazgatók.

*) Kiegészítve a hazai gyógypedagógiai intézetek és növendékeinek számszerű adataival.

Dr. Sarbó Artur egy. ny. rk. tanár, Dr. Ranschburg Pál egy. m. tanár.

Kiküldetések: A minisztérium két ízben: tanév közben és tanév végén kiküldte a szaktanács tagjait az intézetekhez miniszteri biztosi minőségben.

Berkes János, Klis Lajos és Ákos István részt vettek a Rómában tartott nemzetközi siketnéma kongresszuson, Zádor Endre pedig a külföldi gyógyp. intézetek tanulmányozására kapott megbízatást.

Rendezte a szakt. a drezdai nemzetközi hygiene kiállítás számára a magyarországi gyógyp. intézetek kiállítását, mellyel oktatásügyünk általánosan méltó elismerést, a kiállítás befejezésekor pedig díszoklevél kitüntetést kapott.

A gyógyp. képzőn az 1910—11. tanév végén 13 I. éves hallgató alapvizsgázott, 20 II. éves pedig szakvizsgálatot tett. A képző keretében az a változás történt, hogy az alapvizsgázott hallgatók ezután nem hivatalból, hanem kérvényezés útján osztatnak be szolgálatlétre az egyes intézetekhez.

A siketnémák oktatását érdeklő ügyek közül feljegyzést érdemlők a következők:

Az intézetek nem szaporodtak, de a meglévők fejlődtek.

Építkezésekkel kívánják fejleszteni a snk. budapesti állami, debreceni, egri és kecskeméti intézeteit.

A budapesti áll. intézetnél internátust építenek.

Megbírálta a szaktanács Borbély Sándornak a siketnémák beszédtanításához írt vezérkönyvét és kinyomatását javasolta. Foglalkozott a szaktanács a vezérkönyv kiegészítő részét tevő nyelvalkotó füzetek bírálatával is. (E munkák 1912-ben megjelentek.)

A Borbély Sándor által szerkesztett „Siketnémák Képes Lapja”-t a szaktanács a felettes hatóságnak támogatásra ajánlotta.

„A némák megszólalása” című és Borbély Sándor által szerkesztett abc-s könyv bírálat alá került, valamint Lett Józsefnek a snk. számára írt történeti munkája is.

A rajz- és kézügyességi oktatás szorosabb viszonyba hozásának kérdését is felvetette a szakt. Kialakult itt az a nézet, hogy a kézügyességi oktatásnak csak akkor lehet kellő eredménye, ha azt állandóan ahhoz értő szakemberek látják el. Kimondatott, hogy a kézügyességi órák tanítása ágazatonként egy és ugyanazon hozzáértő tanerőre bízandó, azonban az illetők csak a heti 24 órán felül levő órák díjazására tarthatnak igényt.*) A kézügyességi oktatás eredményeinek fokozása érdekében az iparművészeti iskolában tanfolyam rendeztetett. Az intézetből kilépő s a tanköteles koron túl lévő tanulatlan siketnémák gyámolításának kérdése állandóan napirenden volt.

A sn. *iparos-tanoncok* továbbképzése egyelőre elegendő anyagi erő hiányában csak szűk keretekben történhetik. A rendelkezésre álló 2000 korona összeget a minisztérium: a szegedi, aradi, temes-

*) Jövőre már 22 órán felül. V. ö. M. S. O. 1912. 6. sz. 124. 1. és 11. sz. 214. 1.

A szerk.

A magyarországi gyógypedagógiai intézetek és

Folyószám	Az intézet neve és alapítási éve	Rend- szám	Tanerők száma	Óraadó	A növendékek kimutatása osztályok szerint 1911-ben																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
					Elő- készítő	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Ipari tanf.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
a) Siketnémák intézetei :																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						

növendékeinek számszerű adatai az 1911. év végén.

Bentlakó	Bejáró	Összesen	Fiú	Leány	Összes	A növendékek száma az utóbbi tíz tanévben										Jegyzet
						1902—1903	1903—1904	1904—1905	1905—1906	1906—1907	1907—1908	1908—1909	1909—1910	1910—1911	1911—1912	
						növendékek száma 1911-ben										
127	68	195	116	79	195	163	177	170	181	182	174	182	176	183	195	
91	—	91	47	44	91	91	92	89	91	94	93	90	89	81	91	
76	25	101	63	38	101	66	78	87	86	74	80	90	92	103	101	
—	91	91	58	33	91	35	46	58	65	70	76	73	77	77	91	
59	16	75	42	33	75	48	48	59	46	58	58	65	67	75	75	
—	161	161	86	75	161	73	65	75	110	136	151	154	154	150	161	
—	67	67	41	26	67	49	50	51	56	52	50	56	59	65	67	
—	83	83	45	38	83	40	44	52	54	66	80	78	82	94	83	
—	149	149	80	69	149	26	43	52	78	100	121	128	134	153	149	
—	60	60	39	21	60	18	29	38	43	53	61	52	45	42	60	
35	24	59	32	27	59	23	32	41	44	50	50	49	49	59	59	
43	45	88	51	37	88	—	23	38	49	60	60	76	76	85	88	
—	99	99	60	39	99	—	12	24	31	42	52	76	79	88	99	
—	78	78	43	35	78	—	16	29	40	47	53	61	67	71	78	
68	5	73	45	28	73	—	—	13	24	34	40	50	63	67	73	
—	96	96	57	39	96	—	—	—	12	25	33	49	62	72	96	
						632	755	876	1010	1143	1232	1329	1371	1465	1566	
190	16	206	113	93	206	130	135	141	154	163	169	197	210	211	206	
50	—	50	50	—	50	15	19	31	27	31	38	42	46	48	50	
35	—	35	19	16	35	—	—	—	—	—	—	12	25	25	35	
—	43	43	41	2	43	—	12	13	34	34	22	34	27	41	43	
55	—	55	55	—	55	—	—	—	17	25	27	32	14	46	55	
125	92	217	89	128	217	70	86	122	144	168	176	187	206	217	217	
2	21	23	23	—	23	15	15	17	19	21	21	21	23	23	23	
12	—	12	—	12	12	—	—	5	10	7	7	14	16	12	12	
42	—	42	42	—	42	—	—	—	14	14	14	24	35	42	42	
27	—	27	27	—	27	—	—	—	—	12	22	19	26	27	27	
						230	267	329	419	475	496	582	628	692	710	
83	28	111	70	41	111	83	70	70	86	82	90	92	99	108	111	
—	209	209	141	68	209	57	80	98	133	110	113	138	149	175	209	
92	—	92	64	28	92	—	—	27	40	47	54	71	74	76	92	
22	—	22	16	6	22	—	—	16	22	20	12	19	41	19	22	
—	33	33	21	12	33	—	—	—	—	—	19	16	34	30	33	
—	20	20	13	7	20	—	—	—	—	—	20	19	21	18	20	
—	30	30	17	13	30	—	—	—	—	—	—	57	54	35	30	
—	21	21	11	10	21	—	—	—	—	—	—	21	21	19	21	
—	52	52	34	18	52	—	—	—	—	—	—	46	31	41	52	
						140	150	211	281	259	308	531	556	553	590	
17	7	24	22	2	24	—	—	—	—	—	—	—	8	14	24	

vári, kecskeméti és kolozsvári intézetekkel kapcsolatos tanonc-iskolák között osztotta fel segélyképpen.

A székesfővárosi iparos-tanonciskolának I—III. osztályba sorozott 33 fiúnövendéke volt.

Sn. leányok ipari foglalkoztatója a kecskeméti és szegedi intézettel kapcsolatosan működött. Az utóbbi foglalkoztató a kereskedelmi minisztériumtól 2000 korona segélyt és 5 darab új kötőgépet kapott.

A snk. váci intézetének igazgatósága a tanulatlan koros sn. leányok részére foglalkoztatót szervezett.

Megfontoltatott, hogy a Hidaskürthy Nagy Sándor-féle alapítvány miként volna felhasználható egy ipari iskola létesítése céljaira.

Az intézetek igazgatói és tanárai ismételten sokat fáradoztak az ügy érdekében. Nemcsak a vezetést és tanítást látták el, hanem az ügy népszerűsítése, megkedveltetése és adományok szerzése végett többfelé ismeretterjesztő felolvasásokat és előadásokat tartottak.

Általános érdekű ügyek: Az állami költségvetés adatainak összeállításánál a szaktanács nemcsak az intézetek anyagi ellátására, hanem a győgyp. státus méltányos rendezésére és kedvezőbb ellátására is figyelemmel volt.

Hogy a növendékek által fizetendő díjak bizonyos időre biztosíthatók legyenek, kimondatta a szaktanács a minisztériummal, hogy ezentúl minden intézetben, minden növendék után a megálapított díjat negyedévi előleges részletekben kell megfizetni, s a megkezdett negyedévre a díjak minden esetben, még akkor is megfizetendők, ha a gyermek meghal, vagy kilép az intézetből.

Ezentúl a szakmunkák mindig csak 1, vagy legfeljebb 2, a szaktanács által esetről-esetre választott bírálónak adatnak ki. Bíráló lehet az is, aki nem tagja a szaktanácsnak. A bírálatért tiszteletdíj is jár. A bírálatot és a művet a szaktanács a saját véleményével terjeszti a minisztérium elé.

Véleményezte a szaktanács a Dr. Bihari Károly által szerkesztett „Gyógypedagógiai Rendtartás” című munkát.

Új intézkedés történt a szaktanács javaslatára azzal, hogy a minisztérium azok közül, akik a gyógypedagógiai képzőre pályáztak, de felvételt nem nyerhettek, összesen 5-nek tiszteletdíj mellett az egyes áll. intézeteknél felügyelőkül való alkalmazását engedélyezte. Ezzel az intézkedéssel az áll. intézetekben a felügyelet kérése az eddiginél jobb megoldást nyert.

A szaktanács kezdeményezésére egy gyógypedagógiai lexikon szerkesztése iránt lépések tétettek.

Siketnémák hitoktatására képesítő vizsgálatot 1911-ben Vargha Gyula, az ungvári intézet róm. kath. hitoktatója tett.

Aránylag kicsiny státusunkból sok, három ifjú munkatársunk dőlt ki: Wellinger Mihály (vakok, Bpest), Pakán Árpád (snk. Jolsva) és Horváth István (snk. Szeged).

A siketnéma iparostanulók tankötelezettségéről.

A siketnéma-oktatástígy munkásait igen sokáig az intézetből kilépett növendékek továbbképzésének az ügye foglalkoztatta. Ezt a kérdést — legalább az iparostanulók szempontjából — nagyon szerencsésen oldották meg akkor, amidőn az intézetet végzett s valamely mesterséget tanuló siketnémák részére iparostanonc-iskolákat szerveztek. Hogy ezekre szükség volt és van, abban mindnyájan egyetértünk. Szükség van rájuk azért, mert növendékeink az intézet VI. vagy VIII. évfolyamának elvégzése után még nincsenek eléggé felvértezve az életben szükséges gyakorlati és szakismeretekkel. Ezeket csakis az iparostanonc-iskolákban szerezhetik meg, melyek nélkül a legtöbb esetben kárba veszne minden fáradozásunk. Hogy tehát az intézetből kilépett siketnéma ifjúnak a képzési idő alatt szerzett általános ismereteit megrögzítsük s újabb, szakirányú ismeretekkel kibővítsük, feltétlenül szükség van arra, hogy még két-három évi képzésben részesüljön.

De szükség van erre azért is, mert az életbe kikerült siketnéma ifjú igen sok veszélynek és kellemetlenségnek van kitéve. Igen gyakran maga a tanítómestere is visszaél a sn. helyzetével, embertelenül bánik vele. A szülők kötelessége volna ilyenkor a tanuló segítségére, védelmére lenni, de a legtöbbször ezek vagy nélkülözik a kellő ismereteket, belátást, vagy távol vannak gyermeküktől s nem vehetnek tudomást annak bajairól. Ilyen esetekben nekünk kell a védtelenül álló siketnéma ifjú segítségére sietnünk s annak érdekeit képviselnünk. Mindezt azonban csak abban az esetben tehetjük meg, ha van egy szoros kapcsolata, mely őt az intézethez köti. Ennek pedig legalkalmasabb az iparostanonc-iskola, melynek szükségét, már a hármas ok miatt is, mindnyájan elismerjük. Pedig még számos érvet lehetne mellette felsorolni.

A mostani iparostanonc-iskoláink mindazonáltal meglehetősen gyenge alapokon nyugszanak. Intézeteinkkel kapcsolatosan ezidőszertint a siketnéma iparostanulók részére nyole tanonciskola van, több-kevesebb növendékkel s mindegyik a legnagyobb ügybuzgósággal igyekszik megalapozni a siketnéma ifjak jövő boldogulását. A vall. és közokt. kormány is méltányolja az óraadó kartársak fáradozását, amennyiben évente már elég tekintélyes összeget fordít a tanonciskolák segélyezésére. A növendékek — nálunk legalább azt tapasztaltam — szívesen járnak az órákra, amit azonban nem vagyok hajlandó kizárólag a szorgalomnak és tudásvágyának betudni. Nem lehetetlen, sőt valószínű, hogy agyongyötört, fáradt testük pihentetésére is gondolnak akkor, amikor az órákra igyekeznek. De bármi is legyen a rugója, tény az, hogy a siketnéma iparostanulók szeretik az iskolát.

A munkaadók és mesterek azonban már más érzellemmel viselkednek az iskola iránt. Ők már nem oly barátai az iskolának, sőt merem mondani, határozottan ellenségei, mert olesó munkaerőt veszítenek miatta, ha csak heti 8 órára is. Hogy ez így van, bizonyítja az a körülmény, hogy bírságot, büntetni kell őket inasaik rendetlen, hanyag iskoláztatása miatt. És hasonló esetekre mi is el lehet-

tünk készülve. Sőt igen könnyen megtörténhetik az is, hogy a siket-néma-tanuló mestere egyenesen ellenszegül az igazgató felszólításának s tanulóját nem engedi az iskolába. S ez esetben, ha csak nem bírjuk a közigazgatási hatóság teljes jóakarátát, nem tehetünk semmit.

Az iparostanoncképzést szabályozó törvény ugyanis sem iparostanulókat, sem pedig a siketnéma-intézetekkel kapcsolatosan működő iparostanonc-iskolákat nem említi. Ez különben érthető is, ha tekintjük azt az időt, melyben az iparostanonc-iskolák szervezetét tartalmazó törvény készült. Az iparostanulók tankötelezettségéről szóló pont mindössze csak annyit mond, hogy minden tanoncot köteles gazdája iparostanonc-iskolába járatni. De hiszen az 1868. évi XXXVIII. törvényeikk is hasonlót mond a tanköteles-korú gyermekekről s csak a testileg vagy szellemileg *gyengéket**) (2. §.) menti fel az iskolabajárás alól. Ha ott mindazonáltal szükségessé vált a tankötelezettség kimondása, ugyanúgy szükséges és kívánatos az a siketnéma iparostanulókra vonatkozólag is. Ha nem akarjuk eredményesen munkálkodó és egyre szaporodó iparostanonc-iskoláinkat fejlődésükben megbénítani, akkor akár rendeleti, akár pedig törvényhozási úton mielőbb rendezni kell a siketnéma iparostanulók tankötelezettségének kérdését is, olyan formán, hogy legalább az *intézetek székhelyein tartózkodó siketnéma iparos-tanulókra mondassék ki a tankötelezettség*. Ezekre is az 1893-ban 33564. sz. a. kiadott szervezeti szabályok legyenek érvényesek. Az ez ellen vétő mesterekkel szemben pedig ugyanazok a rendszabályok alkalmaztassanak, mint aminőkkel most fenytik meg a renitens mestereket.

Csak így biztosíthatjuk iparostanonc-iskoláink zavartalan fejlődését, csak így csökkennek az igazolatlan mulasztások s csak így tudnak majd iparostanonc-iskoláink igazán hasznos és eredményes munkát végezni.

Azt hiszem, nem időszerűtlen a kérdés felvetése most, amidőn a siketnémák tankötelezettségének törvénybeiktatásáról van szó s az illetékes minisztériumban az ipartörvény revízióján dolgoznak, mely-lyel kapcsolatosan bizonyosan a tanoncocktatás kérdése is felszínre kerül.

Végül még egy dologra felhívom az illetékes tényezők figyelmét, habár az nem is tartozik a címben jelzett tárgyhoz. A siketnémák tankötelezettségéről szóló s most napirenden levő törvénytervezet egyik §-a szerint a törvény szentesítésétől számított 5 évi átmeneti idő lesz, mely a szükséges előkészületek, az összes tanköteleskorú siketnémák befogadására alkalmas intézetek létesítése, a meglevők kifejlesztése s a tanárképzés miatt elkerülhetetlen, nehogy a tankötelezettségről szóló törvény csak amolyan „írott malaszt” maradjon. De, mert 5 év az intézetek életében meglehetősen nagy idő s a tankötelezettség kimondása is még mindig a bizonytalan jövő kérdése, nagyon kívánatos lenne — ugyanazon okok miatt, amelyek szükségessé tették a tankötelezettség kimondását — hogy addig is,

*) És nem fogyatékosokat.

valami úton-módon, mondassék ki legalább a *részleges tankötelezettség*. Ennek égető szükségét különösen a kisebb vidéki intézetek érzik, ahol nem csekély gondot okoz évente az egyes osztályok minimális létszámának fentartása s a növendékek visszacsalogatása. Azt hiszem, minden vidéki intézet tudna erre vonatkozólag példákkal szolgálni. Különösen sok baj van a felsőbb osztályok növendékeivel, akik, ha teljesen ingyenes helyen vannak is, különböző okok miatt igyekeznek az intézetből kimaradni. Ezért oly gyakoriak az osztályösszevonások s ezért nem tud a legtöbb vidéki intézet kifejlődni. De nem csak a távolról jött növendékekkel vagyunk így, hanem az intézetek székhelyein lakókkal is, akiket szintén hol fenyegetődzéssel kell visszatartani (jöllehet, az nem is jogos), hol szép szóval visszacsalogatni. Az igazolatlan mulasztásokról nem is szólok, amelyekkel szemben egészen tehetetlenek vagyunk.

Mindezeknek a bajoknak és kellemetlenségeknek egy miniszteri rendelettel elejét lehetne venni. Ez látszik még a legalkalmasabb formának, mert nem sok időt vesz igénybe s mert a dolog ugyan csak sürgős. Köteleztessenek tehát az intézetekbe már felvett és segélyt élvező összes növendékek, továbbá az intézetek székhelyein lakó tanköteleskorú képezhető siketnémák, akiknek ilyenformán megvan az alkalmuk és módjuk reá, egy bizonyos korig az intézetek látogatására.

Mig tehát a tankötelezettségről szóló törvény elkészül s a gyakorlatban keresztülvihető lesz, ilyenformán szüntessék meg oktatásügyünk egyik legfőbb baját. S ezt a kultusz-kormány annál is inkább megteheti, mert ily rendeletnek a kibocsátása és végrehajtása pénzügyi akadályokba egyáltalában nem ütköznék.

Ügyünk minden munkásának hő óhaja a tankötelezettség általánosítása, de azért ezt a rendeletet, mint ideiglenes és átmeneti intézkedést, bizonyára mindegyikünk örömmel üdvözlölné.

Sturm József.

PEDAGÓGIAI MEGFIGYELÉSEK.

Elment az esze. I. L. növendékem feledékenységből otthon hagyta egyik füzetét. Megszidandó — hogy annál nagyobb legyen a hatás — magam elé citálom. A gyerek nem tudván mérlegelni a büntetés mérvét, félve jön felém, s hogy enyhítsen az eseten, ütközben mondja: „tanár úr kérem elment az eszem“.

Álsiketnéma. H. E. igen okos leánynövendékemet egy alsóbb osztályos vokális hallással bíró fiú megharagította. A haragos leány elmondta és jelelte őt mindennek, csak jónak nem. Mérgében kikelve, végső elkeseredésében leányom azt mondta a fiúnak: „Te álsiketnéma“.

A helyettes igazgatónk lemondott. Egyik növendékem azt mondja, ő tudja, hogy miért? Miért? kérdelem kíváncsian. „Azért, mert messze lakik az intézettől“. (Az illető tényleg távol lakik.)

A lusta villamos vonat. Valami akadály miatt 3 villamos koesi állt egymás előtt. A növendékek azt mondták erre: „Bizonyosan lusta az első villamos-vonat“. (A budapesti villamosra ugyan mit mondanának?)

Mikor alszik a nap? A föld forgását, a nappal és az éjjel váltakozását magyaráztam növendékeimnek. Egyik közülök kisütötte, hogy amikor nálunk nappal, akkor Amerikában éjjel van. Ezt a következtetést levonva, megállapította, hogy ez nem jól van, mert így a nap sohasem alszik.

J.

VEGYESEK.

Siketnémák a moziban. *Polgár Alfréd* berlini író nemrégiben Bpsten volt és a társaságában szóba került, hogy *mit* beszélnek játék közben a mozi-színészek; erre nézve adott érdekes felvilágosítást *Polgár. Berlinben*, — ugymond — egy nagy mozitulajdonos ingyenelőadásra színházába hívta a központi siketnéma-intézet növendékeit; műsorra a legerkölesőbb történeteket tűzte, annál nagyobb lett tehát a megdöbbenése, amikor mindjárt az első moziképnél a siketnéma leányok sikoltozva, a fiúk pedig felháborodva kirohantak a nézőtérrel és tanáraik semmiképpen se voltak képesek visszavinni őket. Kiderült, hogy a moziképből szereplő színészek a legrágárabb vicceket suttogták egymásnak játék közben, abban a hiszemben, hogy a képre úgy is csak a mozdulataik és mimikájuk kerül; arra azonban nem számítottak, hogy a siketnémák szemében a legnémaabb szájmozgás is érthető beszéd. (P. H.)

A nagyothallóknak Berlinben két egyesületük van: a „*Hephata, nagyothallók egyesülete 1901.*“ (13 főkegyesülettel) és a f. évben alakult: „*Nagyothallók védőszövetsége.*“ A „Hephata“ teológusok megnyerésével tagjainak vallási szükségleteit igyekszik kielégíteni, a Védőszövetség főleg gazdasági érdekeit védi. A két egyesület a társas élet ápolása mellett díjmérsékléseket is eszközöl ki a szájról való leolvasás tanításánál és a hallócsövek beszerzésénél.

A szászországi sn.-int. tanárok gyűlésének tárgyai: 1. A plakátok az iskolában. 2. Ifjúsági iratok a gyengébb tehetségű snk. számára. 3. Házi feladatok nagyothalló gyermekek részére. — Az 1. előadó művészi plakátokat használ a tanításnál, részben a tanterem díszítésére, részben pedig szemléltetési eszközként és egy kiállítás kapcsán bemutatta, hogy a plakát pótolhatja, vagy legalább kiegészítheti a szemléltető képeket. — A 2. előadó kísérletet tett, hogy a gyengébb tehetségű siketnémákkal is megkedveltesse az olvasást. Egy gyermekklubban napi eseményeket, meséket, mondákat stb. közül könnyű alakban s azt mondja, hogy használható ifjúsági olvasmányokat csak az egyes osztályfőnökök nyújthatnak tanítványaiknak, akik legjobban ismerik növendékeiket és azoknak szokásait. — A 3. előadó egy könyvbe ragasztott képekről íratott önálló gyakorlatokat. Ez érdekes kísérletből, mely a kölcsönös leolvasást kizárja s így önállóságra szoktat, kitűnt, mily örömmel végzik a gyermekek az efféle feladatokat és mennyire alkalmasak azok a nyelvismeret bővítésére és megerősítésére. Ezenfelül megerősítette a már másutt is megállapított tényt, hogy a cselekvést és életet ábrázoló képek a gyermek érdeklődését jobban felkeltik, mint a természeti, vagy tájképek. Bl. f. Tbstbdg. (Szász.)

A gyűjtés csodje. Egy gyűjtőív (elhagyva az elhagyandókat) a következő megjegyzéssel került vissza a k-i intézethez: „Itt nem tartatik oly nagy csapásnak a siketnémaság. Azok a legkitartóbb mezei munkások. Egyik előnyük, hogy dolog közben nem lopják fecsegéssel az időt. Négy évtized siketnémái közül egynek szüleit sikerült rábeszélni, hogy a gyermeket ily intézetbe

adják. Az az egy is hamarabb hazakerült szökéssel, gyalog, mint a szülők szekerén. A többi a világ minden kincséért sem vált volna meg a különben is számalomból kegyelt magzattól. A szükség, a legnagyobb tanítómester, elvezeti a szülőket a gondolat-akaratközlés jelekkel közlésére is. — Azután belefárad a jó szívf is az egymást érő kunyorálásba. Kiváltképpen, ha a nép a szántóföldek és szőlősök egyidejű terméketlenségével is van sújtva. Elég gondot ad mai idővel megélni, nemhogy áldozatokat hozzunk lépten-nyomon. Ily célokat az állam protegáljon.”

A szaktanács nov. 23-i gyűlésének tárgyai: 1. Borbély S. abc-s könyvének bírálata; 2. Dr. Balassa J. jelentése az ideges gyermekek intézetéről; 3. Jegyzőkönyv (Körmöczbánya, snk.); 4. Brassó vm. kir. tanfelügyelőségének jelentése a kisegítő iskola fentartási költségeiről; 5. A siketnémákat foglalkoztató ipari tanműhely növendékeinek tanterve; 6. A „Siketnémák Képeslapja” segélyezése iránti kérelem; 7. A snk. körmöczbányai intézete igazgatóságának felterjesztése a testület egyik tagjának véglegesítése iránt.

Beküldött könyv.

Az elemi népoktatás enciklopédiája. Szerkesztette Körösi Henrik és Szabó László. Második kötet I—Ö. Budapest, Franklin-Társulat Magyar Irod. Intézet és könyvnyomda (IV. Egyetem-u. 4.) 1912. Ára kötve 16 kor. Attól tartunk, hogy a szerkesztőknek a fogyatékos gyermekek oktatásáról az előszóban írt fejtegetése félreértésekre ad okot. Ezért kíváncsiaknak jelezzük, hogy erre a részletre a következő kötetben világosság deríttessék. — A II. kötetben a gyógypedagógiai anyag mérsekeltetett, mert a szerkesztők — tekintettel arra, hogy minden tanítónak kellene bizonyos mértékben gyógypedagógiai ismeretekkel bírnia — azzal a gondolattal foglalkoznak, hogy ez ismereteknek feldolgozását külön kötetben fogják közrebocsájtani. — Az a terv, hogy a műnek harmadik, befejező kötete is még ez évben kiadatik.

Nyugtázás. 1912. évi április hó 1-től 1912. november hó 5-ig a következő tagsági és lapelőfizetési díjak folytak be: *I. Tagsági díjak:* Váradi Zsigmond 911-re az 5-ik, 912-re 5 K., Adamesik István 911-re az 5-dik, 912-re 5 K., Hribik Aladár 908-ra 5 K., 909-re 5 K., Pongrácz Mihály 912-re 5 K., Szász József 911-re 5 K., 912-re 5 K., Szobolovszky István 910-re 5 K., 911-re 5 K., Kunsch Ferenc 911-re 4—5. K., 912-re 4 K., Nécsey János 910-re és 911-re 10 K., Scholtz Lajos, Schulmann Adolf, Fáklya Károly, Tamás István, Sándor Szilveszter, Dankó István és Zsembai Ferenc 912-re 4—5. K., Együd Lajos 904-re 2—3—4—5. K., 905-re 5 K., Schaeffer Mátyás, Kondra Mihály, Vas István, Mayer András, Szentgyörgyi Gusztáv, Szotfrid József, Vatter Ferenc, Bartókné Weiser Adél, Szép József és Zsemberi József 912-re 4—5. K., Lett József 912-re 3—4—5. K., Válek János 912. évi hátraléka címén 3.50 K., Vissi János 911-re 2—3—4—5. K. és 912-re 5 K., Záborszky Árpád 912-re 2—3—4—5. K., Zémkö Péter 911-re 4—5. K., 912-re 5 K., Melles Géza pt. 912-re 10 K., Markovics Árpád 910-re 5 K., Nagy Péter 912-re 1.50 K., 913-ra 2 K., Paull István 906-ra 4.50 K., 907-re 5 K. és 908-ra 2.50 K., Nagy Lajos 912-re 4—5. K., Dávid Mihály 911-re 1.50 K., 912-re 5 K. és 913-ra 0.50 K., Tar József 911-re 2—3—4—5. K., 912-re 5 K., Ürmössy Jenő 912-re 4—5. K., Taritzky Ferenc 909-re 5 K., 910-re 5 K., Kabán József 912-re 4—5. K., Tóth Árpád 911—912-re 10 K., Sz. Szabó László 911—912-re 10 K., Klinda Kálmán 912-re 5 K.,

Schnellbach Ferenc 903., 904., 905., 906. és 907-re 25 K., Horváth Pál 905. II. f. 250 K. és 906. I. f. 250 K., Schreiner Miklós 912-re 5 K., Pető Ferenc 912-re 5 K., Simonyi Szerafine, Natonek Berta, Kanizsai Dezső, Salgó Elemér, Kardos Ignác és Rózsa Ede 912. I. f. 250—250 K., Joó Sándor 910-re 3—4—5 K., Németh László 912-re 4—5. K., Gönczi Gyula 909-re 4—5. K., Nemere Gyula 912-re 4—5. K., Fodor István 910-re 4—5. K., 911-re 5 K., 912-re 1 K., Kozma Sándor 912-re 4—5. K., Góts Ottó 911-re 4—5. K., 912-re 5 K., Jónás Jenő 191-re 4—5 K., 912-re 5 K., Fehérvári S. 911-re 4—5. K., 912-re 1—2. K., Sztankay Lajos 912-re 2—3. K., Ábrahám János, Gábor Lajos, Gyovai Dezső, Klug Péter, Láng István, Mayer Dezső, Milassin Gyula, Plichta Béla, Schnitzl Gusztáv és Szabados Ödön 912. I. f. 250—250 K., Pirovits Jenő 911-re 5 K., Gácsér József 908-ra 5 K., Csák Sándor 909-re 5 K., Vas János 908-ra és 909-re 10 K., Maár János, Hollós Béla, Küttel Erna 912. I. f. 250 K., Takáts Gyula 911-re 5 K., Kun Ernő 911. II. f. é. 250 K., 912-re 5 K., Hobler Rezső 910-re 5 K., Schügerl Gyula 912-re 5 K., Dr. Bihari Károly 912. II. f. é. 250 K., Benedek Ábrahám 908. II. f. 250 K. és 909. I. f. 250 K., Hövényes Antal 911-re és 912-re 10 K., Zengő Péter 912. II. f. é. 250 K., Zádor Endre 911-re 5 K., Hrivnák László 909-re 5 K., Supka K. 912-re 4—5. K., Sommer Gyula 905., 906. és 907-re 15 K. — *II. Lapdíjak:* Borbély Sándor 912-re 2—7. K., Györgyfy Akos 911-re 6—7. K. és 912-re 1—3. K., Wolkóber János 912-re 3—7. K., Pongrácz Mihály 912-re 1—5. K., Scholtz Lajos, Schulmann Adolf, Fáklya Károly, Tamás István, Sándor Szilveszter és Zsembai Ferenc 912-re 7—7 K., Dankó István 912-re 4 K., Schaeffer Mátyás, Kondra Mihály, Vas István, Vatter Ferenc, Bartókné Weiser Adél és Szép József 912-re 1—3 K., Lett József 912-re 1—4. K., Mayer András, Szentgyörgyi Gusztáv és Szothrid József 912-re 7—7 K., Válek János 907-re 450 K., Záborszky Árpád 909-re 5—7. K. és 910-re 1—2. K., Zemkó Péter 911—912-re 14 K., Markovics Árpád 910-re 7 K., Nagy Péter 911. II. f. é. 350 K., 912-re 7 K., Nagy Lajos 912-re 1—5. K., Dávid Mihály 912-re 7 K., Tar József 909-re 1—5. K., Ürmössy J. és Kabán J. 912-re 1—5. K., Klinda Kálmán 912-re 7 K., Schreiner Miklós 912-re 7 K., Németh László 912-re 1—6. K., Nemere Gyula 909-re 1—6. K., Kozma Sándor 912-re 1—6. K., Góts Ottó 912-re és Jónás Jenő 912-re 1—1. K., Ábrahám János, Gábor Lajos, Gyovai Dezső, Klug Péter, Láng István, Mayer Dezső, Milassin Gyula, Plichta Béla, Schnitzl Gusztáv és Szabados Ödön 912. I. f. é. 350—350 K., Pirovits Jenő 912-re 7 K., Gácsér József 909-re 7 K., Csák Sándor 909-re 7 K., Vas János 908-ra és 909-re 14 K., Maár János 912. I. f. é. 350 K., Takáts Gyula 911. II. f. é. 350 K., Kun Ernő 911-re 1—4. K., Hobler Rezső 910-re 7 K., Dr. Bihari Károly 912-re 7 K., Hövényes Antal 911—912-re 14 K., Zádor Endre 911-re 7 K., Hrivnák László 909-re 7 K., Supka Károly 912-re 1—6. K., A gyógy. intézetek orsz. szaktanácsa 911-re 12 K.

Sopron, 1912. nov. hó 7-én. Wölker József, pénztáros.

Tartalom: Nyugdíjügyünk. — Emlékezés a váci Cházár-ünnepen 1912. szept. 28-án (Gönczi Gyula). — A beszédkedvről (Szobolovszky István). — A magyar siketnéma-oktatásügy állapota 1911-ben — A siketnéma iparostanulók tankötelezettségéről (Sturm József). — Pedagógiai megfigyelések. J. — Vegyesek.

